

РАДА

газета політична, економічна і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон Друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 міс.	на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 міс.
11.00	6.50	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75

Рікові передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 8 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.

За границю: на рік 11 карб., на шістьроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, переходять у редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попереду тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Літній театр Купецького Саду.

Товариство Українських Артистів під орудою П. Н. САНСАГАНСЬКОГО.
Сьогодні, 12-го августа,

„Циганка Аза“

драма у 5 д. Старицького.

АНОНС: У суботу, 16-го, в бенедік артиста **Г. Л. Чичорського**—**„Домі сонце зійде, роса очі вієсть“**, др. у 5 д. Кропивницького. Більше проходитеся. Початок о 8 1/2 годні вечора.

ФЕЛЬДШЕРСЬКО-АКУШЕРСЬКА ШКОЛА ПРИ ЛІКАРНІ НА Д-РА МЕД. П. Т. НВЙШТУБЕ **„КВІСІСАНА“** — 100 ЛІНОК — Велика Житомирська вул., № 19. Приймаються прохання на усі відділи. 100—0300—5

ПРИВАТНА МУЖ. ШКОЛА 1-ГО РАЗР. В. Б. ПОКРИВНИЦЬКОГО

Рейтерська, 31.

Приймаються прохання в пригот. 1—VI кл. щодня з 9-ої до 2-ої години. При проханні необ. метричне свід. (не копія), свідчення про стан (зван.). Вступні іспити 8 августа. Початок вчення 19 августа. 10—292—5

Гимназія и реальное училище Г. А. Валькера

со всіма правами казенних гимназ. и реальн. училищ. Преміяны и переводныя іспитанія—с 8—16 авг. Начало занятій 18 авг. Плата за ученіє: въ пригот. кл. 40 р., 1 кл. 50 р., 2 и 3 кл. гимн. и реальн. уч. 60 р., въ 4, 5 и 6 кл. гимн. и 4, 5 кл. реальн. уч. 75 р., въ остальных. кл. гимн. и реальн. уч. 100 р. въ полугодіе. Тимофеевская, 12. 5-299-5

КОМЕРЦІЙНА ШКОЛА Т-ВА ВЧИТЕЛІВ.

Навчання вкупі хлопців і дівчат. Школа має права Держ. (Правит.) комер. шкіль. Вакансії є у молодш. пригот. і старш. пригот. (платна 80 карб.), I, II і III (кл. 100 карб.), IV та V (кл. 120 карб.) класах. Вступні іспити почнуться з 18 авг. У Києві, Терещенківська, 25. 16-289-7

ГРАМОФОНИ

Товари од 15 карб. до 100 карб. Грамофонні пластинки. Грамофон-фонографі Чате і валки до них у великому виборі.

головне депю музичних струментів і нот

Г. І. ИНДРЖИШЕКА

у Києві, Хрещатик, 58. Преодо-куракт. безплатно.

Сими днями вийде восьма книжка журналу

„ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСНИК“

З М І С Т:

Володимир Антонович: Автобіографічні записки: Дитячі спомины (1834—1840) далі;—П. Карманський: Нені.—Туга.—Місячна соната.—Сльози.—Мих. Грушевський: Культурно-національний рух на Україні в другій половині XVI віку (далі);—Артем Хоми: Садками юмористики;—Ол. Грушевський: Сучасне українське письменство в його типових представниках: Агатангел Кримський.—Любов Яновська.—Модест Левинський (далі буде);—Ігор Улагай: На атакці теми: Прометей.—Нероз;—П. Помятний: К. Маркс в національній питанні;—Наталія Романович: Сашко;—Василь Панейко: Буйтура і критика;—Христа Алчевська: Літні пісні;—Г. Райдер-Гагара: Беата (роман) переклад В. Степанківського;—Вол. Литвинський: Історія України Нетрі (далі) переклад Модеста Левинського;—Ф. Матушевський: З українського життя;—Мих. Лозинський: З Австрійської України;—Василь Панейко: За границею;—Бібліографія: Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Р. 1908 кн. III. Біллографія: Мик. Залізняк;—Філіп Миско: В задумі—Мих. Мочульський;—Видавництво „Час“—Мих. Шаповал;—Геріх Ібзон: Нова або хатка лядки в перекладі Марії Грушевської—Ю. Т.;—П. Гоздов-Трипольський „Приятелі“. Переклад із опов. М. Горького—В. Н.;—Проф. В. В. Євипов: Автономія Польщі съ точки зрѣнія фінансових, економічних і других інтересовъ Росіи;—М. Порш. Книжки надісанових, економічних і других проф. М. Грушевського.—Зміст дев'ятої книжки славні до редакції. Каталогів працю проф. М. Грушевського.—Зміст дев'ятої книжки „Літературно-Наукового Вісника“.

Редакція і головна контора: Київ, Вел.-Володимирська, № 28.

ПЕРЕДПЛАТА НА ВИДАННЯ КИІВСЬКЕ:

на рік 8 руб.; для незаможних учнів, студентів, сільських учителів, низших служачих, робітників і селян 7 руб., але тільки коли вони передплатують журнал просто з контори.

На пів року 4 руб. 50 коп.

Передплата можна прислати також по одному рублю на перше число кожного місяця, ному трудно прислати більше відразу. Книгарям і всяким посередникам від передплати 5%, але тільки в тім разі, коли передплата виплачується повна (8 руб.) і вся відразу.

Повні комплекти за 1907 р. і за попередні роки продають ся по 8 руб.

Видавець М. Грушевський. 0-0304-1 Редактор Ф. Красицький.

СПАРТАК.

Оповідання про римських невольників.
ЦІНА 5 КОП.

Склад видання при Товаристві у Києві, Троїцька пл., Народний Дім. 10—296—4

ВИДАВНИЦТВО „Український Учитель“

випустило нову книжку:
З. ТОПЕЛУС.
Переклад Б. Грінченко.
З малюнками І. Бурячка.
Видано з фонду імені М. Дмитрієва.
ц. 8 к.

Склад видання у Києві в „Українській Книгарні“, Безаківська, 8. 0-0304-2

ПЕРШЕ ВЗАЄМНЕ ТОВАРИСТВО СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ.

Люди праці обох полов, всіх професій, що вступають в члени Юршого Взаємного Товариства Страхування життя забезпечують на випадок своєї передчасної смерті своїх родичів, або себе істарості капіталом от 100 карб. до 5,000 карб. Товариство взаємне не має комерційної мети товариств акційних, способи і плани страхування однакові з іншими страховими товариствами але зо значними перевагами і вигодами для членів страхувателів, як по розмірам премій (платів), так і подіями (договорними) умовами. Шпши справки і вказівки в Правління Кіського Округа, Проріана, 12. Телефон № 1898.

Інша неорганизованість.

Ченігівський археологічний з'їзд незабом роз'їдеться. Найважливіші наукові українські інституції зріклися брати в ньому участь.

Які отиви примусили українських учених тати на шлях бойкоту XIV-го археологічного з'їзду, це вже нашим читачам відомо.

Можна було не згожуватись з цими мотивами, можна було в пресі обміркувати, гудити їх, амагатись з ними, ал політичний розум, такт і почуття національного достоїнства вимагали від вшого українського громадянства використати ухвалені нашіми авторитетами постанови і виступати в цій справі солідарно.

Отже слюся інакше. Ні одню виступу а рефератами солідних ітвових українських сил на з'їзді небуло.

За те вчуило двоє-трое людей не-слепелив, доклади котрих, які б вони не буд іттересні, не могли присутнім дати онятія про сучасне становище української науки.

Коли ж ітаеш кореспонденції а археологічного з'їзду, то улаштоване одиноким силами українське засідання вичуає таким невдалим, що возвеличи українства воно ні в якому разі немогло. „Пам'ятаймо—писав недової С. Грушевський—що ми репрезентуємо великий народ і повинні репрезентувати його гідно, достойно!“

Чи пам'ятали про це ті особи, що своїми виступам аважалися демонструвати українське на з'їзді вороже до українців насьоному.

І тут, як і дуж часто в нашій попередній історії, сід українства проявилися течії антромадянські, давне гуртківство, адність, дезорганізованість. Отсі рич давно вже вивчалися серед української людности і вороги наші кортується кожним подібним випадком до обвинувачування українців в анквистичній владі.

Поруч з вільнолітними демократичними історичними вадіями, українська людність заходила в собі і негативні риси своєї торчаної спадщини. Ці риси найявніше виступали як раз в ті істичні моменти, коли рипалася доля цієї людности і об них дуже часто рбивалися найсимпатичніші амаганні видатніших українських діячів.

Кажуть, що історія дуже гарний учитель. Нехай же й на нас її наука не пропадає марно.

Після невеликого пліму ми тепер переживаємо період падку громадського життя. Цей часи повинні використати як найкраще для своєї дальньої діяльности, а наперед ми повинні подбати про організацію своїх сил. Поодиножками, слами, невідготовленими виступами і будемо тільки дискредитувати сві справу. Всякі бажання, продиктції принципів „краще бути першим хуторі, ніж другим в Римі“—нашіячі повинні вирвати з своєї душі коли ми хочемо успішно боротись з рожими українству силами, які тер саме мобілізуються, то не розбиває марно своїх сил. Наш народ же, що „сила лихого—два на одного“ Дбай-мо ж про те, щоб цьому лиху протиставити дужу рівну силу. Члтаймо, що „дружній отарі й як не страшній“!

Сільська кооперація.

Сільська кооперація в дрібніших європейських країнах.

У Венгрії сільській кооперації судилося відограти велику ролю, але поки-що вона там досить слабо розвинена. Однією з найголовніших кооперацій там являється „Товариство сільських господарів Венгрії“, до якого зараз належить 1.400 членів-хліборобів. Товариство постачає своїм членам усе потрібне в сільському господарстві, особливо насіння, вигодує на продаж свиней і виробляє виноградне вино. Друга головніша венгерська кооперація—„Страхове товариство сільських господарів“—страхує життя своїх членів од смерті та нещасливих випадків, а їхні поля й инше добро—од граду й огню. Нарешті, треба згадати про спілку потребителських товариств „Вагуа“, яка дуже розвинулася за останні роки. Вона має тепер товари склади не тільки в столиці Венгрії Будапешті, а й в семіральських містах Страсбургі. Потребителські товариства, що входять у цю спілку, майже всі сільські, й мають вони коло 110 тисяч членів.

Коли досі ми по змозі старалися оділати кооперацію сільсько-господарську в тісному значінні цього слова од кооперації кредиторів й навіть потребителської, то для Сербії нам доведеться одступити од цього плану. В Сербії всі типи сільської кооперації—інакшої там немає—так тісно переплетені між собою, що доводиться або розказати все або нічого. Звичайно, волемо звернутися до першого виходу.

На чолі всіх сербських кооперацій стоїть „Загальна спілка кооперацій“ з центром у Білграді. Вона об'єднує: 596 райфонко (позичкових товариств), 143 сільсько-господарських товариств і одночасно товариства для користування машинами, 95 сільських потребителських товариств, 8 молочарських товариств, 6 виноробських товариств, 48 кас взаємної допомоги та 1 центральну касу,—всього 902 кооперації. Центральна каса об'єднує тільки частину згаданих товариств. Засновано її р. 1898, а р. 1906 вона вже об'єднувала 450 товариств. Каса позичає райфонкам, молочарським і виноробським товариствам гроші під 5%. Опріч того вона має для продажу місцевим товариствам два склади штучного гною, насіння, хліборобських машин і знаряддя.

На чолі „загальної спілки кооперацій“ стоїть рада з 15 членів, частина яких (9) живе в Білграді, а частина (6)—в інших пунктах Сербії. Більшість білградських членів ради складається з професорів університету й комерційної академії. Шо-року спілка скликає з'їзди, які користуються великою популярністю; на цих з'їздах постанову інтелігенція єднається з селянством. Останній такий з'їзд—дванадцятий по числу—відбувся в серпні 1907 року в Білграді.

За діяльністю місцевих товариств доглядає не уряд, а сама спілка. Дікуючи прихильному до кооперації болгарському законодавству, спілка має право контролювати кожне товариство, й її ревізійні справозаання мають силу навіть перед судом. Для такої служби спілка має 7 спеціалістів-ревізорів, переважно колишніх учнів комерційної академії. Далі, спілка наняла ще вчителів для навчання селян, як ходити біля машин, а незабаром буде нанято другого вчителя, який навчатиме селян виноробства.

Спілка вже тринадцять років видає кооперативний журнал під назвою „Земельороничка Залруга“, що виходить у Білграді в 1000 примірниках. Опріч того, спілка видає брошури по кооперації й сільському господарству, влаштовує в де-яких частинах країни лекції й курси в питаннях кооперації. Досі було влаштовано більше 50 кооперативних курсів, на яких перебувало більше 10.000 слухачів. На шо справу спілка витрачає шо-року 25.000 франків.

Число всіх членів сільської кооперації в Сербії доходить до 40.000, причім дуже характерно те, шо величезна частина їх—шоє коло 39 тисяч—складається з селян і тільки шоє трохи більше 1.000 членів сербської кооперації належать до інших класів: лікарів, духовенства, вчителів, ремісників і т. д.

Зо всіх форм сільської кооперації в Румунії найбільшою уваги заслуговують товариства для спільної аренди землі, на зразок описаних раніше подібних товариств в Італії. Відомо, шо Румунія—країна великих маєтків. Пяти тисячам поміщачкам там належить більше трюх мільйонів гектарів (гектар=2.197 кв. саж.)

землі, половина якої оддається в аренду багатим арендаторам. Ті переарендують землю дрібним арендаторам, а дрібніші—ще дрібнішим, так шо поки той клопот землі доходить до селянина-хлібороба, він удорогується втрьох-вп'ятеро. Шоє здляхтись цього лиха, селяне з минулого року почали засновувати товариства для спільної аренди землі безпосередню до поміщачків. Тепер таких товариств є вже в Румунії 106, й відомі вони під назвою „Обсте“. Хоча товариства ці існують дуже короткий час і хоча на чолі їх часто-густо стоять малоратомні селяне, а проте справа в них стоїть досить добре.

Товариства функціонують таким чином. Вони арендують великий уасток землі й ділять його на частини, відповідно до числа членів і до суми грошей, внесених кожним членом. Члени платять за землю трохи більше, ніж заплатило саме товариство. Лишоє іде почасти на видатки товариства, а почасти в запасний капітал, коли ж ще остаються гроші, то їх ділять поміж членами. Статути товариства вимагають, шоь на всіх уастанках польової роботи—сіва, жнива, оранка—велься одночасно всіма членами. Для крашої постановки справи товариства запрошують тепер вчених агрономів, а в статисти вплисується пункт про те, шоь члени обовязково вели культурне хазяйство.

В Греції кооперативний рух ще не прибрав більш-менш значних розмірів. Проте по селух уже є скільки позичково-зберігателських товариств, а також де-кілкі сільсько-господарських товариств. Одні з найголовніших являється товариство в Донузі, яке вивозило селян з пазурів глітій-пауків. Нарешті влітку 1907 року грецький король Георг одкрив велике сільсько-господарське товариство для вивозу фруктів з Греції.

М. Гехтер.

В обороні польського „stanu posiadania“.

(Од власного кореспондента).

Львів, 9 августа.

Через смерть польського посла Малеховського став вільним в першому виборчому окрузі города Львова мандат до віденського парламенту і на день 25 сього місяця назначено в сьому окрузі нові вибори. Які кандидати виступлять на сих виборах, ще не знати; поки шо поставлено тільки з соціально-демократичного боку кандидатуру відомого діяча в польській і українській соціально-демократичних організаціях, д. Миколи Ганкевича. І власне спосіб постановлення цієї кандидатури заставляє нас висловити кілька уваг про становище польської соціальної демократії в українській справі.

А саме—нинішній львівський „Głos“, орган польської соціально-демократичної партії, приніс в справі кандидатури д. Ганкевича таку відозву:

„Товариші-виборці і львівському округу! Екзекутивний Комітет української соціальної демократії поставив у Ільвівському окрузі кандидатуру тов. Миколи Ганкевича на посла до парламенту. Львівський окружний комітет польської соціально-демократичної партії, який уже перед поданою ухвалою Екзекутивного Комітета української соціальної демократії мав намір запропонувати кандидатуру тов. Миколи Ганкевича, приніав ухвалу Екзекутивного Комітета української соціально-демократичної партії до відомата та ухвалив однодушно закликати всіх товаришів до як найгарячішого піддержання кандидатури тов. Миколи Ганкевича. Львівський окружний Комітет повідомив про свою ухвалу Екзекутивний Комітет польської соціально-демократичної партії. Екзекутивний Комітет польської соціально-демократичної партії згодився на становище, зайняте львівським окружним комітетом, зазначаючи на особу кандидата, зазначаючи одначе, шо тільки він має право ставити соціально-демократичні кандидатури в тім окрузі“.

Кінцева фраза цієї відозви значить, шо польська соціально демократія не визнає за українською соціально демократією права вишуватися до виборів в першому львівському окрузі, а коли згожуватся на кандидатуру, виставлену українською партією, то тільки зважаючи на особу кандидата, який—поєсино—багато більш часу і сил присвячує праці в польських соціально-демократичних організаціях, ніж в українських.

Формально все тут в порядку. Людність першого львівського округу в більшости польська і з цього виходить, шо

польська, а не українська соціальна демократія має право рішати про соціально-демократичну кандидатуру в цьому окрузі.

Але придиває до справи ближче. Коли взяти на увагу, що город Львів послав до віденського парламенту 7 послів, то українській людуності у Львові, відповідно до її числа, належав би з цих 7 мандатів що найменше один. Але виборчий закон, який мав на меті і при чотирьохчленній формулі виборчого права забезпечити польське політичне панування в Галичині, уложено так, що львівських українців позбавлено змоги вибрати свого посла. Коли в сільських округах Східної Галичини виборчий закон старанно оберігає польські національні меншости од переваги українців і дає їм законну змогу вибрати що найменше 10 своїх послів, то по східно-галицьких городах всі українські меншости втоплено в польському морі. Так сталося й у Львові. Город поділено на 7 виборчих округів, а що в кожному з тих округів з окрема українська людина знаходиться в меншости, то й не може вибрати свого посла. Йй остається тільки демонструвати свою кривду і при перших виборах в 1907 р. вона се й зробила, виставивши в усіх округах одного кандидата, на якого віддано до двох тисяч голосів, отже значно більше, ніж треба в кожному окрузі з окрема, щоб стати послом,—хоч в тих двох тисячах голосів не було голосів українських соціально-демократичних виборців, які голосували за польських партійних кандидатів.

Та ж її тактика дає нам підставу не вірити в її щирість, коли вона виступає в обороні національних прав українського народу. Бо коли б та її оборона була щира, то вона рівночасно не обороняла б тих політичних привілеїв, які мають поляки на українській землі.

Коли ж вона з одного боку одводить український робочий люд од боротьби проти тих привілеїв, а з другого боку стає так завзято в їх обороні, то роль, яку вона тут грає, неможна назвати інакше, як службою історичній Польщі.

М. Лозинський.

ПО РОСІІ.

Відгуки ревизії сенатора Гарина. Сенатор Гарін, який робив ревизію московської поліції, видав наказ позивати бувшого начальника московської сисної поліції Моїсеєнка і бувшого начальника поліцейського резерва, підполковника Комендантова, яких він обвинувачує в хабарництвах, в зв'язку з цим судовий слідователь в найважливіших справах зроби трус в помешканні спортивного клубу. Підчас турсу знайдено книги, в яких записані були суми, видані директором клубу Моїсеєнкові і Комендантові. (Б. В.)

Реакція небезпечна. Реакційні впливові кола починають ширити свою діяльність. Чутки про змовляння не припиняються. Октрибр Гучков наразі щом чуткам серйозне значіння і ствержує, що вони цілком правдиві. Другий октрибрстр гр. Уваров дивиться на цю справу ще уважніше. На мою думку, заявив гр. Уваров, політичне становище зараз дуже скрутне. Я знаю, що реакція силкується нескասувати Державну Думу,—щого я не скажу, але я певен, що вона вживає всіх заходів, щоб обмежити права і значіння Думи. Реакція добре знає, що тепер найвідповідніший час для цього. Країна зараз пробуває в надзвичайній байдужности. Я о-

бисто впевнився, що існує така небезпека. Я недавно об'їхав декільки городів. Куди дівся недавній політичний рух? Пригаду, коли я проїзжав через Саратов підчас першої і другої Дум, то до мене приходило сила народу, а тепер в Саратові мертва тиша—а ні душі, щоб цікавилася, або була захоплена якимиись політичними інтересами. Не видно ні октрибрств, ні кадетів. В бюрократичних сферах теж заявляють, що реакціонери готуються до якогось походу. (Р. С.)

Темрява. Характерну скарку подав земському начальникові селянин містечке Гаданового, ковенської губернії, Завещкий. Він обвинувачує 18 своїх односельців, в тому числі й свою дочку, в чаруванні, через яке буші то отрудили його жінку, то губили худобу, хотіли отруїть його саого і одібрати в нього 2000 карбованців. Чаруванням, заявляє Завещкий, ці особи живуть вже півтора роки. (Р. С.)

Переселення. Переселенське управління має відомости, що в Сібір через Челябинськ з 1 января до 1 августа свого року пройшло: переселенців—491.777 чоловік, ходоків—57.294 чоловік, всього—549.071 чоловік; вернулось з Сібіру: переселенців—18.505 чоловік, ходоків—34.350 чоловік, всього—52.855 чоловік. За той же час в минулому році в Сібір через Челябинськ пройшло: переселенців—343.788 чол., ходоків—123.502 чол., всього—467.290 чоловік; вернулось з Сібіру: переселенців—9.267 чол., ходоків—55.378 чол., всього—64.645 чоловік. Зменшилось число ходоків свого року більше, ніж на половину проти минулого року—через те, в цьому році ходоків рух, який звичайно бував найбільшим в сезоні, перенесено на осінь. Поки буде заготовлено нові земельні наділи, уря припинив ходатство і дозволив знову його тільки тепер і то для гуртків, організаваих земством та землеустроїтельними комісіями. (Б. В.)

Губернатор „критик“ Толстого. Тамбовський губернатор, як повідомляють „Русск. Вѣдомости“, розіслав циркуляр з приводу 80-літнього ювілею Л. М. Толстого. В циркулярі сказано: „Граф Л. М. Толстой належить до тих письменників публіцистичні, богословські і белетристичні твори яких суперечать нашим звичаям, взагалі, всьому нашому державному ладу. Сумно не те, що Толстого збирають шанувати, як великого письменника, а як творця „Исповѣди“, „Въ чемъ моя вѣра“ і „Солдатская памятка“. Губернатор заявляє в циркулярі, що він ні за що і дозволить, щоб державні інституції або школи святкували ювілей Толстого. „Бережено, говориться в циркулярі, Л. М. Толстой має багато ширих прихильників які будуть святкувати його ювілей, ко приватні особи, але всякі наміри надть ювілейові громадський характер, мною будуть припинені і заборонені.“

Ще про рибинського лодія. В городі Рибинського з приводу гаєбних вчинків директора дитячих приютильняра Макарова, який згвалтував в пригі 12-ти літніх дівчаток, ходить багато всяких переказів. Розповідають, що няньк підслухала в приюті розмову двох дівчаток—напередодні од'їзду „папаша“ (тактіди звали Макарова) до Петербургу.—А я бачила, що

ти робила з „папашою“,—говорила одна дівчинка до другої.—Ну, так шож?—одповідала та: Не я ж одна, і інші так робили.—Ця інтимна розмова двох подруг і виявила ті ганебні злочинства, які робив в приюті лікар Макаров. На другий день після того, як виявились ці „події“, Макаров взяв одпуск і поїхав до Петербургу, де дочки признали його божевільним і посадили в лікарню для божевільних. Але всі в Рибинську певні, що це робиться за для того, щоб засліпнути очі, і що швидко слідство вяснить, чи справді він божевільний. Характерна риса. Макаров ніде не бував. Його можна було побачити тільки в церкві, до якої він ходив надзвичайно акуратно. (Б. В.)

В духовному відомстві. На розгляд майбутніх осінніх нарад св. синоду внесені такі питання: 1) про побільшення числа епархальних і вікарних архирейв; 2) про обов'язковий об'їзд архирейми всіх сільських епархій; 3) про побільшення числа духовних семинарій і 4) де-які зміни в службі божій. (Р. С.)

До ювілею Л. Толстого. Гурток фінляндських прихильників Толстого пропонує послати йому в день його ювілею таку телеграму: „Сьогодні, коли погляди людей всього світа звернуть в Ясну Полян, де 80 років тому назад стояла ваша коліска, нас захоплює гаряче бажання об'єднатись зо всіми вашими приятелями, котрі почувати так, як і ми, душевну потребу привітати вас, дорогий Лев Миколаевичу, в цей радісний для вас день. Прийміть же від нас, прихильників ваших, глибоку, сердечну подяку за ваше натхненне, велике своєю простотою, завжди правдиве і сміливе слово, яке, лунаючи одиноко між обгорнувшю нас лицемірною брехнею, будить в закутках душі нашої гарні почуття раннього дитинства, які зачерствіли в скруті життя. В серцях наших ми чуваем велику правду вашого слова, всєю душою ми бажали б покласти її в основу нашого життя, але немає сили йти вказаним вами шляхом. Це, іменно, гірке признання примушує нас виклонитись перед вами і сердечно дякувати вам за те, що ви сміливо будите нашу совість, присплану обгорнувшим нас фарисейством. Посилаючи вам сердечні бажання доброго здоров'я і бадьорости духа, ми віримо, що невидима сила дасть вам ще довгого віку і що благородний посів ваш зїде на користь людности всього світу“. (Р'чь).

ПО УКРАЇНІ.

У Київї. У евангелічних христіян 9-го августа збори при участі проповідників із Англії Ландсмана та Левертова не одбулись. Д. Левертот уже прочитав на старинній єврейській і російській мові евангелїє від Луки (14 главу), на якому засноувався його реферат „Християнство і єврей“, і розпочав уже його навіть читати, але тут з'явився надзиратель лїдебського участку і подав наказ од поліції, щоб перепинити збори. В 8 год. увечерї одбулись у евангелічних христіян другі збори, але без участі Ландсмана й Левертова.

Прочани-галичани після трьох днів гостювання у Київї в 12 год. і 5 хвил.

уночі проти 10 августа від'їхали до Галичини.

Вибух в опочивальні у архирея. 9-го августа, коло 6 год. увечерї, в опочивальні архирея Феодосія, в Братському монастирі, скінчився вибух у гробї. Цю гробу тільки нелавно перероблено; од вибуху її геть розвалено. Експерти гадають, що вибух стався од того, що в новій гробї на збіралося чимало генераторних газів і коли келєйник хотів її протопити, то вони і зайнялися. З людей ніхто не потерпів. Сам архирей Феодосій зараз пробуває в Криму, в Ялті.

Пожога на пристані. 10 августа, на початку 3-ої год. дня, скінчилась величезна жожа на київській пристані, проти Ярославської вул., де саме дровняні склади. Пожога почалась на складі у купця Н. А. Хлебнікова і швидко охопила усісіні склади купців: Г. А. Кравченка, М. І. Гостомельського, Л. Б. Гінзбурга і ин. Шле море огню розійшлося, може, на пів-версти і тільки коло 6 год. увечерї вдалось перепинити його. Але тушити її потім ще довелося годин десять. Приблизно обрхоуволь шкоди од цієї жожежи на 80.000—100.000 карб.

З Київщини. Пояснюють. В с. Карапнишах, канівського пов., тижнів два-три тому через вольсть забрали на шось для повітового військового присутствія од усіх місцевих запасних салдатські білети. Тепер лує гомотять, що то білети забрали на те, що всім запасним, які були на війні, будуть давати по 4 десятини землі. А тут якраз у карапнишанські запасні й були справді на війні... (Од власн. кор.)

Самосуд. Цини днями кумпанія селян з м-ка Россаяа, липовецького пов., верталась із ярмарку лодоу, і дорогою один в другого витяг з кешені карбованців 15 грошей. Обікрадений селянин пішов до росправи і заявив про цю свою пригоду, і туди було скликано всіх селян, що їздили тоді на ярмарок. Одного селянина і було заплдожено в крадіжї; до його зараз і присікались, щоб він повернув украдені гроші. Той одмовлявся все. Тоді кумпанія вчинила над ним самосуд, такий, що нещасний тут же й помер. Але щоб на тому все й кінчилося, убивці взяли труп замордованого й повисили в росправі, а сами втекли. Винних в цьому убивстві заарештовано. (К. В.)

З Волинї. Школа садівництва. Уже закінчена будова школи садівництва, що збудована волинський виділ Імператорського товариства садівництва, щоб підготовляти путніх садівників, і цими днями цю школу оглядав начальник волинської губернії. Департамент хліборобства на удержання цієї школи 1909 року визначив спеціального кредиту 1.500 карб. на рік. (Газ.)

Дворяне-хлібороби. В овруцькому повіті, як повідомляє „В. Ж.“, є кілька великих сел з самих-но дворян і до того лоду кожного з цих сел мають однакове привілеє. Із таких сел можна показати на Бехи, де живуть одні Бехи, Недашки—де живуть Недашковські, Можари—де живуть тільки Можаровські; далі по селаж: Холяки, Шваби, Пішини, Дідковичі й ин. живуть лує з відповідними привілеїдами. Де-хто з поміж цих дворян уже перейшов на міщан, бо не вмів довести свого дворянства. В житті своєму ці дворяне нічим

Просвітна справа у швейцарців.

Швейцарія—ця маленька гірська країна, що вмістилася в тісному кучочкові, є значаю великими сусідами, багатьма боками свого маленького життя може викликати справедливі подив і великий інтерес як у цих своїх сусід, так і в інших народів культурного світу.

Неприступне становище країни між найбільшими горами європейського континенту звязність і свободолюбність гірської людуности, природний дрібний республіканізм її, центральне становище країни на шляху історичних зносин старих і нових віків; яко наслідок усіх цих причин, утворення найдемократичнішої в республіки; нарешті, забезпечення цієї республіки санкціонованого великими державами нейтралїтету—ось, в загальних рисах, ті умови, які дали спроможність купці напідликих пастухів стати поруч з культурними народами світу, а як на де-яких дорогах, то навіть перегнати їх.

В той час, коли ці інші народи, приимує через своє становище провалити нескінченні війни, повинні були удержувати коштовні абсолютистичні уряди, втрачаючи велику частину своєї енергії зо всім непродуктивно, на військо, на війну, Швейцарія, під захистом своїх гір, могла досить спокійно користуватись благами мирного життя, встраваючи у чвари сусідів лиш потроху і зрідка і навіть потрапляючи часами повертати ці чвари на свою власну користь. Не могли ніколи прибрати великих і грандіозних розмірів і її внутрішні нелади: одгороджена од сусідів, вона й в середині поділена на невеличкі самостійні кутки, і кожний її внутрішній рух завжди губив на силі й розмахові.

Це саме становище Швейцарії, її природний партікуларизм—хоч і значно зменшений останніми часами дякуючи залізницям, але все таки істїнуючи, засудили Швейцарію на дрібне істїнування і одняли у неї ґрунт, опершись на який, вона могла б стати попередер людуности і показувати йому шляхи вперед; він звів роллю Швейцарії до ролі „лабораторії“, в якій випробовуються і прикладаються до життя нові винаходи людського духу. Але, будь що будь, і в цій своїй вузькій ролі

Швейцарія показує стільки цікавих об'яв, що нам не раз доводиться обертатись на її життя, щоб довідатись про придатність тих чи інших громадських інституцій.

В оцім своїм листі ми маємо на увазі сплинтися на швейцарській просвіті, цим одним з дуже цікавих боків швейцарського культурного життя. Не треба забувати, що швейцарці—то один з найосвіченіших народів світу. Коли серед нас, українців, на 100 душ людуности припадає всього на всього 23 душ грамотних, коли загалом по всій Росії неграмотних є 61,7 процентів, то в Швейцарії на одного неграмотного припадає 500 душ грамотних, се-б-то 0,2 проц. На цій дорозі перегнали швейцарців тільки німці (Німечина) та шведи, в яких неграмотних ще менше, то-б-то один неграмотний припадав на 1.000 душ людуности. Всі ж інші народи, виключаючи данців, як видко з таблицки, наведеної під текстом *), стоять в цій справі нижче.

Своє високе становище просвіченої країни Швейцарія злбула дякуючи буйно розвиненому шкільництву і великій різноманїтности засобів просвітних позашкільних. Справді викликають дивування, а надто в російського громадянина, ці пишні будинки народних шкіл, як величезна сила школярів, яку ви бачите на кожному кроці, ця сила газет, просвітних товариств та бібліотек, яке підтримує і живить інтелектуальне життя дорослих. Леде, чи де робиться так багато для дітей і для просвіти, леде чи де обміркується так багато просвітна справа в публічним житті, як тут у Швейцарії. Видатки на народну освіту стоять в Швейцарії на одному з найперших місць, рідна просвіта є рїс справедливої гордості кожного швейцарця.

Ми дозволимо собі розглянути становище справи докладніше, маючи на увазі той інтерес, який притягає тепер до себе просвітна справа у нас, на Україні.

*) Рівно з Швейцарією, що до численности неграмотних стоїть даяська держава, в якій неграмотних, як і в Швейцарії, 0,2 проценти. По інших державах просвітна справа стоїть так: В Нідерландах неграмотних—2,1 проц.; в Бельгії—9,4 проц.; в Австрії—26,7 проц.; в Франції—4,2 проц.; в Італії—32,6; в Португалії—70,0 проц. (більше, ніж в Росії); в Румунії—70,0 проц. (більше, ніж в Росії); в Сербії—61,6 проц.; в Болгарії—52,7 проц.; в Греції—30,0 проц. (Аperçus Statistiques Internationaux. 1906).

Розрізняю в швейцарській шкільній системі, щоб зручніше було розглянути справу, оці відділи: одту загальну початкову, середню освіту загальну, середню освіту професійну, освіту вищу, яка є професійною з початку до кінця.

Освіту початкову дають швейцарцям восьмилітні школи, які зветься тут Primarschulen, або в ромській Швейцарії—по французькому: écoles primaires. Ці школи по всій Швейцарі засновані на один кіштал і по своїй стї мають однаковий вигляд. Школи виравано на дітей од 7 до 15 літ віку; дітей олі приймає без жадної підготовки і пускаяють з школи з доисті солідною світою, яка приблизно відповідає курсові чотирьох класів, нашої гімназії, без чужомовних мов. Primarschule—це обов'язкова кола, яку мусить скінчити кожний швейцарський громадянин. Нарешті, ця шкля по всій Швейцарії—зовсім дарова з давним користуванням підручниками. А і по де яких громадах, то дітям бідних б'яків громада дає ще й чоботи, оджу, рау, хліб та молоко.

Таким чином, швейцарські державні порядки забезпечують кожній дитині, однаково чи багатій, чи бідній, добру початкову освіту, аким чином, кожен громадянин швейцарської держави, до якої б соціальної єрстви він не належав, це людина, якакінчила пілітшм чотирі класи нашої гімнаї. Серед таких умов справді можливий інтєруний і соціальний поступ, і ми д'їснбачимо, як з кожним роком все швидє поступає наперед маленька Швейцарія шляху прогреса. Звідки ж береться є така той один неграмотний на 500 ду людуности, спитає може читач, на якого і вказували на початку свого листа? Ми не помилились, коли скажемо, що цей незвичайний процент неграмотних поділяється з одного боку між натуралїзованими жоземцями і, з другого боку, між людьми старими, які зросли ще за тих час, коли швейцарська початкова освіта є не була обов'язковою.

Всяквітна справа у швейцарців, за небагато винятками, сконцентрована в руках інтонів *) і комун. Вони, ці громадські одиниці, содержуючи школи, в-

*) з ідоу, Швейцарська спілка (конфедерація) складається з 22-х самостійних держав, т. зв. кантонів.

новляють і той тип шкільної інституції, який їм видається найбільше придатним серед їхніх обставин. Під це загальне правило не зовсім підходять початкові школи—écoles primaires, Primarschulen. Вони теж, як і майже усі інші шкільні інституції швейцарські, содержуються на гроші кантонів і комун, ці кантони і комунні завжди надають їм свій власний відбиток, який виявляється в варіаціях курса шкільних порядків і т. и. Одначе, потреби загально-державні викликали необхідність вирівняти загальнообовязкову початкову освіту, і федеральний закон встановив загально обовязкової норми для усіх кантонів. Тепер початкова освіта, не дивлячись на усі свої другогрядні варіації місцеві, по суті є однаковою по всій Швейцарії. „У нас, каже І. Ревермон в шкільному швейцарському журналі *), початкова освіта, не переставати бути залежною од кантонів, підлягає законам федеральним, які надають їй єдність. Ці закони встановлюють; обовязковість початкової освіти, її безплатність, мінімальну програму і незалежність од церкви“. Але, більше того; останніми часами спілка взяла участь і в видатках на удержання початкової освіти і, згідно з федеральним законом 1903 року, спілка що-року дає на початкову освіту суми, призначачи кожному кантону по 80 сантимів (коло 30 коп.) на кожную душу його людуности.

Всього початкових шкіл (écoles primaires) було в 1905 році по Швейцарії 4.362; а училося в них 502.211 учнів обох полів (250.151 хлопців і 252.060 дівчат). На цих 4.362 школи було в Швейцарії в згаданому році 11.185 учителів початкових шкіл **), тоб то на одного учителя припадало в середньому 45 учнів. Цифри, які показують число учнів на одного учителя,

*) L'Education en Suisse. Annuaire des écoles, universités pensionats etc. 1906. Genève.

***) З загальною числою учителів початкових шкіл (11.183) було в 1905 році 6.990 вчителів і 4.193 вчительок (Див. statistiques Jahrbuch des Schweiz 1907 р.). Цікаву увагу з приводу поділу учительського персоналу між двома родами робить Е. Кунє в цїтованій вже нами L'Education en Suisse. Він каже: „в Швейцарії німецькій переважає число мушчин в шкільному персоналі. В Женеві, Невшателі і Цїчю, навшакі, значна перевага на боці жінок, бо там є звичай віддавати вищі посади жінкам, які мають більше терпіння і прихильности до дітей, ніж їхні колеги мушчині“.

дуже не рівні по всіх кантонах. Тимчасом, як в Женевському кантоні на одного вчителя припадає всього на всього 27 душ учнів, в Аппенцельському ліквантоні Високий Род їх припадає на одного вчителя 76. Не так то добре стоїть ця справа і в кантонах Цюріхському та Базельському („Базель—місто“), де на один клас припадає аж 52 учні.

Ми вже вказували вгорі, що школи початкові, як майже і уся решта швейцарського шкільництва, удержуються на гроші кантонів та комун. Спілка (федерація) дає на народну освіту всього тільки по 80 сантимів з душі людуности, що в 1907 році склало суму 2.820.240 франків, то-б-то не багато більше одного мільйона карбованців на наш гроші. Тимчасом видатки кантонів і комун на цю справу 23.909.777 франків (біля 9 мільйонів карб.), а разом кантони і комуні потрапили на початкову освіту в 1905 році 40.167.242 франки, то-б-то біля 15 мільйонів карбованців на наш гроші. Коли розкинути ці гроші на кожного учня початкової школи і на кожного громадянина швейцарської спілки, то вийде, що один учень початкової школи обходиться швейцарському народові в середньому 80 франків на рік (30 карб.), а один громадянин швейцарської спілки платить на освіту справу 11,6 франка що року. Коли порівняти цю цифру з відповідною цифрою по інших державах, то вона видається великою, бо Велика Британщина витрачає на цю справу біля 10,5 фр. (коло 4 карб.) на душу людуности, Німечина біля 10 фр., Франція—менше 6 (більше 2-х карб.), Італія—коло 2,4 фр. (менше карбованця), Австрія 3 фр. (більше карб.), Росія—менше 3/5 фр. (тоб то коло 20 коп. *). Це більше вирисовується великість трат Швейцарії на просвітну справу, коли порівняти з тими видатками, які робить на кожного учня вона, ті видатки, які на кожного учня роблять інші держави. В той час, як Швейцарія витрачає на одного учня початкової школи, як ми вже казали 80 фр. (коло 30 карб.)

*) Цифри беру з Aperçus statistiques internationaux. 1906. Stockholm.

не рїзняють від місцевих селян; грамотних поміж ними так саме мало, всі вони поранють землю і собою дуже нагадують полішуків. По деяких селах зосталися дворянські традиції; між ними нещодавно в одному селі був дворянський мундир, у який зодягався депутат од громади, коли наїздиво начальство або що...

3 Поділля. Грошолоб. Уночі проти 19 минулого люля в с. Семенках, могилівського пов., шість грабїжників напали на дїм селянина Тофіля Пацяя, що мав зловровенну пасіку—до 500 пнів і вважався за багатира. Не знайшовши хазїяна в хатї, грабїжники звязали його жінку вїрвовкою і заперли в хатї з 5-літнім сином, а сами пішли шукати хазїяна. Той спав у темниці (в тому погребї, де переховуються на зиму жолї) і грабїжники його там знайшли. Вони зараз присїкались до Тофіля, щоб він дав їм гроші або сказав, де їх сховано. Але той не признався, а оддав їм тільки 3 карб., що були при йому. Тодї грабїжники почали його морзувати... Тимчасом Тофільова жінка, яку розував син, вискочила вїкном і підняла гвалт. Почувши це, розбїшакї залишили Тофіля і зникли. А Тофіля знайшли ледве живим, з перелїтаними двома ребрами й ногою. Другого дня жінка, боячись, що він умре, попрохала, щоб він сказав, де схованї гроші, бо їх же треба і на похорон його та й на виховання сина. Але Тофіль сказав, що на виховання сина є земля й пасїка, а на похорон його є 60 карб. у зїтя, якому він позичив. Що ж до інших грошей, то він і жінцї ніяк не хотїв признатись про їх і на її благання відповїд: „хто буде щасливий у Бога, той найде мої гроші і буде мати з чого жити. Я не зкаляв їх“. Третього дня баичу, що приходить уже край, Тофіль, не можучи вже говорити, на мїгах попрохав, щоб його вивесли на двір, а він покаже, де сховано його гроші. Але тільки до його підступили, як він захрипїв тут же помер. Так і не вїдомо, де він приховав свій скарб. (Под.)

3 Полтавщини. Цифра. Пляшок горїлки випродано на Полтавщинї за 1907 рік бїльше 55 мїльїонів штук. Таким чином на 1 душу обох полїв на Полтавщинї приходиться 18 усїких пляшок. А то були пляшки: четвертин—1 мил., 1/20 відра—16 мил., 1/4 від.—19 мил., 1/100 від.—14 мил. і 1/200 відра—5 мил. (П. Г.)

3 Харківщинї. Ітоги воєнного суду. 8 августа в Харківї закінчили засїданнї тимчасового воєнного суду і судїї вже відїхали до Київа. Сесїя ця була коло 2 1/2 мїсяцїв (од 27 мая). Бїльшїсть з розглянутих справ—усе про розбїшакїї нападї. Вїйскових справ були розглянутї тільки 15. На рїжні строки до каторги цїї сесїї засуджено 6 чоловік; до кари на смерть—45, з помїж яких про 41 суд прохав, щоб смертну кару їм було замїнено на каторгу. Дві справи повернуто на дослїд, щоб розвїдати про психїчний стан підсудних. (Юж. Кр.)

3 Херсонщини. „Союзники“. В Одесї останїми часами знов почали якїсь невідомї люди серед вулиць трусити городину. Коли один раз було затримано таких невідомих, то виявилось, що вони належать до „союзу Михайла Архангела“. Губернатор приказом повїдомляє, що нїяких дру-

жин не допустити, і общїе ужити рїшучих заходів. (Р. Сл.)

Адміністрація й земство.

Під таким заголовком надруковано кореспонденцію з Харькова в петербургській газетї „Рѣчь“. Зважаючи на її цїкавїсть і ми нижче подаємо бїльш-менш докладнї витяги з неї. „Вовчанськом повітовом земству на Харькївщинї сього року не повезло. Вибраного на трьохлїтті з р. 1908 председателя управи, видатного земця В. Г. Колокольцова, що досї кілька трьохлїттів був за председателя тої ж управи і раз навіть за председателя харкївської губерньської управи,—не затвердив губернатор. Не затвержено й двох членів управи: Г. М. Неклюдова та М. І. Армєшевського. Губернатор Н. Н. Пешков намїсць їх запропонував вибрати когось иншого. Вибори одбулись на надзвичайному земськом зібраннї, що скликано було 6 люля й тяглося два днї, і вибори сталися на прикінцї засїданнї, тоб-то 7 люля. Вибрано було знов значною бїльшїстю: за председателя управи А. В. Бабєева, а за членів—П. А. Юрєвича й К. І. Морозова,—усе так, кого адміністрація вважала за прихильників В. Г. Колокольцова. І зібраннї це одноголосно висловило подяку неаутверженому председателю В. Г. Колокольцову за його земську діяльнїсть і побажало в бїльшїй часї його знов мати на цїй же нивї. Це не сподобалося губернаторовї і він не затвердив постанову земського зібраннї, де саме говориться про вибори та висловлюється подяка В. Г. Колокольцову, і подав цю постанову на розгляд губерньскому присутствїю в земських та городських справах.

Мотиви губернатор виставив ось якї. Поперед усього в затверженнї програми земського зібраннї вибори урядових осіб поставлено було на першу чергу, а їх було перенесено на самий кїнець і зроблено останнїми (аж другого днї) і протягом суток зібраннї вїздано в с. Писарівку. По-друге: перед виборами урядових осіб де-якї гласнї говорили промови, після яких і зроблено було постанову дякувати В. Колокольцову, а це не могло не вплинути на насїдкї виборів і до того це не стояло в програмї зібраннї. В третьому роздїлі губернатор показує на те, що перед виборами була перерахунана зібраннї, коли мало не всі присутнї на ньому гласнї їздили на посвячення нового правителю земства Царцї Марїї, після якого був обїд з промовами, що так, саме мали вплив на вибори ж.

Губерньське присутствїе розглянуло всі ці триє питання. Що до першого, то голоси тут подїлялись нарівню, але голос губернатора дав перевагу й вибори скасовано. Що ж до другого питання, то бїльшїсть вважала, що хоча при висловлюваннї подяки В. Колокольцову і не було зазначено в програмї земського зібраннї, але через те, що це мало такий тісний звязок із виборами, то й можна було його допустити; тим бїльше ж і згідно з указом правителю земського свєату од 19 октября за № 10858 час, коли висловлювати подяку, цїлком залежить од зібраннї. (При голосуваннї цього питання віце-губернатор, В. Н. Крейтон хилився од голосування.) З приводу ж перерви засїданнї земського зібраннї бїльшїсть губерньського присутствїя, послааючи на ст. 67 і 68 пол. про зем. їст., вважала, що в законї не сказано, щоб засїданнї земського зібраннї одбувались безперервно, і

надзвичайнї зібраннї бувають, аж поки не розглянуть усїх своїх справ, а черговї—щєвнї встановленї законом час. І промови під час посвячення приюту, зважаючи на те, що по-за самим зібраннєм гласнєм не забороняється обмірковувати питання, які торкаються земських справ, присутствїе бїльшїстю голосїв не признало шкідливим для виборів.

Про все це засїданнї було написано протокол. Але тут трапився цїкавий інцидент. Віце-губернатор В. Н. Крейтон одмовився підписати цей протокол і подав списавку на паперї своєю особисту гадку, де доводив, що журнал засїданнї присутствїя написано несправильно і не так переказує всі питання, що задавались і насїдкї багаторічкї.

В докладнїй частинї в п. 1 сказано,—щє вище віце-губернатор,—що програму зібраннї затвердив п. губернатор. Тимчасом насправжнї дійснїй непереміннїй член повїдомив присутствїю, що п. губернаторовї земська управа подавала свою програму і обміркування цих питаннї п. губернатор дозволїв.

Там же в докладнїй частинї п. 1 говориться, що „зібраннї вїздано в с. Писарівку на одкрїтїя приюту для дїтей“. Такої фрази в докладї не було, а сказано, що „підчас перерви багато гласнїх їздили на одкрїтїя приюту вїдмовства інституцї Царцї Марїї“.

Через те, що голосування на засїданнї,—заявляє В. Н. Крейтон,—було вєсне і в самому засїданнї виникла незгода про те, що вже присутствїе проголосувало й що бїльшїе голосували, я можу тільки казати тут про те, як я зрозумїв ті питання, що ставились, і через що я приставав до тої чи иншої гадки. В усякому разї я голосував не за ті питання, що „представлено в журналі тепер, і через те не можу підписати цього журналу, бо в йому надаються менї такі думки, яких я не висловлював. Перше питання при голосуваннї на засїданнї присутствїю було ось яке: „Чи мало право зібраннї розглядати питання не в такому порядку, як це послалося на затверження п. губернаторовї? На це питання я голосував проти протесту, зважаючи, що зібраннї мало таке право.“

Коли б же питання ставилось так, як це сказано в журналі, себ-то чи вплинуло це перенесення на вибори, то я удержався б од голосування, як удержався при голосуваннї другого питання, бо нїякої підстави, що доводила б цей вплив, присутствїю не було подано, і не було в присутствїї й доказів, що новї обранї особи поведуть земську справу так саме, з такими ж дефектами, як провадїли і неаутверженї склад управи.

Що ж до 3-ого роздїлу,—щєше В. Н. Крейтон,—то тут зроблено ось яку неточнїсть: питання на остаточне голосування поставлено було так: „Чи мало право зібраннї перервати засїданнї, щоб їздити гласнєм в Писарівський приут?“, а не про вплив на вибори сказаних на святї промов.

Поки що председателю в вовчанській управї неаутверженїй В. Г. Колокольцов, як представник єщє будиного складу управи і п. губернатор уже полаг його до відповідальностї, чого це їн 15 люля без всякого дозволу одлучався од управлих справ. А губерньське присутствїе в земських справах на засїданнї 4 сього августа постановило: предложити В. Колокольцову з приводу цього подати пояснення. Газета ж повїдомляють, що 3 августа харкївський віце-губернатор В. Н. Крейтон поїхав в одлук за кордон.“ Рѣчь“.

Забастовка скупщїнїкв фрукти. Груші сього року не вродили, за те під яблуками та сливами дерево аж трїщить. І от 1 августа, коли саме продаж фрукти дякуючи залїзницї все збїльшується і цїни все підїмаються ї підїмаються, отовї скупщїнїкв фрукти в Могилівї-Подільськом взяли та й забастували і перестали приймати фрукту, вїбї-то боячись холери. Місцевї продавцї і ті, що їздїли з Бєсарабїї, цїлими десятками й сотнями возів їз сливами на осях благають взяти їх фрукту хоч за пів-цїни. І справдї прозавали за безцїнї: ранїш було пуд яблук та слив на базарї купували за 1 карб. і дорожче, а тепер ледве-ледве давали по 20 коп. Люде, у кого садки досї були промисловою галуззю в господарствї, тепер опинились в дуже тяжкому становищї.

Кооперативнїй рух. В с. Врєдєцьком, бєрдичївського пов. (на Київщинї), селяне подали до губернатора прохання, щоб було їм дозволено завести потребителєське товариство.

За кордоном.

ГЕРМАНІЯ.

Нїмецькї соціял-демократи. В опублікованому звїдомленнї центрального комїтету германської соціял-демократичної партїї єсть інтереснї вїдомостї. Число членів партїї підїшло до 530,466 до 587,336; то б то, на 56,870 чоловік, або на 10,7 проц. Торїк членів побїльшилося на 38 проц. У звїдомленнї сказано, що число членів партїї так подалу стало збїльшуватись через неприюту економічну кон'юнктуру. Число женщїн у партїї значно підїшло пї, впливом недавно встановленого закону про шїлля. Їх було 10,943 душ, а стало тепер—29,458. Цїкаво порівняти з цими цифрами вїдомостї про клєриканську народню організацію, про так звану „народню спілку католицької Германїї“, якою керує партїя центра; ці вїдомостї поданї були на з'їздї германських католиків, що одбувається зараз у Дюссельдорфї. Число членів цїї спілки минулого року підїшло до 700,000 душ. За рік прибуло 45,000 членів. За минулий рік вїдано було 16 мїльїонів примірників друкованих творів. Превтуків спілка мала—588,000, а видатків—463,000 марок.

ФРАНЦІЯ.

Видатки на мароканську експедицію. У часописовї „La Revue“ підраховано, скїлькї грошей витратила Франція на свою колонїальну вїйну з Мароко. Витрачено величезнї грошї. На провадження самої вїйни змардовано 22 мїльїони франків; на побїльшення і вїзброєння флота через мароканські подїї—100 мїльїонів франків; за потреби, викликанї франко-германськом сваркою з приводу Мароко, пішло 223 мїльїони. І от виходить, що „втамодїрированнї“ Мароко обїйшлося Францїї 345 мїльїонів франків. З цїї нагоди профєсор Ле-Шатєль зауважує в „Revue Bleue“, що такі великї грошї можна було б витратити з бїльшою користю для Францїї. „Як би витратили 400 мїльїонів франків—щєше профєсор—то французька республїка спромоглася значно посулати вперед боротьбу з бугорчаткою, позаводити кращї квартири та навіть страхованнї од цїї хвороби. Як би оддавати прибутки з цього капїталу на боротьбу з вимїранням дїтей, то можна було б добитися, щоб за рік умїрало їх менше на 20—25,000 душ. Коли ж привистимо, що для нашої демократїї не вистає час заправляти в життя такі соціяльнї реформи, то, поробивши на ці грошї аероплани, Францїя мала б бїльшє вигоди, нїж од Мароканської експедицїї.“

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет.)

Дїяльнїсть уряду та адміністрацїи. ПЕТЕРБУРГ, 10. В раду мїнїстрів подано проект нових правил про „вїльн на житељство“ для учнів вищих шкїл. Проект пропонує, щоб паспорт мав силу тільки 6 мїсяцїв і тільки в межах университетського мїста. Воєнне мїнїстерство видало правила про те, щоб з тюремного вїдмовства не брати застави, коли воно вїзьметься робити поставки для інтенданства. Як повїдомляє „Нов. Время“ місцевї наради про реформу полїцї висловились за те, щоб при полїцїї було засновано особливий одлїд, який муситиме виконувати доручення приватних інституцїй і осіб. З Тїфлїса телеграфує: в'язням місцевїх тюрем заборонено мати побачення.

Труси та арешти.

ПЕТЕРБУРГ, 10. Кїлька часів тому звернув увагу полїцї великий автомобіль, що періодично проїздив вночі між Царським Селом та Павловськом. Два днї тому хазїїн автомобїля, студент Т. несподївано вїїхав з Петербурга. Зараз після його одїзду прибула полїцїя. В 4 годнї ранку було заарештовано шофера Волкова. В звязку з цим вчора вночі зроблено кїлька трусів на Вїборзькїй Сторонї. Викрито в Петербурзі потайну фабрику консервів, на якїй готувались з усюкою гнилья та похїлкїкв купцем Вїхорєвим консерви. Купець Вїхорєв був поставщиком вїйськїя пїдчас російськї-японськї вїйни. На складї в нього знайдено 3000 пудів всякого гнилья. Нещодавно Вїхорєв зробив контракт з інтенданством на поставку консервів для вїйськїя. ВАРШАВА, 11. Арешти в звязку з тим, що було викрито шапку, яка підроблювала почтовї марки,—не спїняються. Виявилось, що це не спїяно кїлька учасників цїєї шапки. Вчора арештовано ще одного.

Економічне життя України.

Конференція фармацевтїв у Катеринославщинї. Цими днями закїнчалася конференція служачих фармацевтїв Катеринославщини. Конференція тяглася 5 днїв. Прибули делегати од професїйних товариств Катеринославу, Луганськїй, Марїуполь, Бахмут, Олександрївська й нїші. Головну увагу конференцї звернула на організацїйнї питання й на об'єднаннї дїяльностї професїйних тов. у боротьбї з бєроботїя, в економічнїй боротьбї, в культурно-просвітнїй дїяльностї, взаємнїй допомозї то-що. Український вуїгуї у Кронштадтї. До Кронштадту оце приїшло сім російських пароходів: „Сїгрїд“, „Вїгоруїн“, „Брїка“, „Кетї“, „Олександр-Гамбург“, „Надія“ й „Марї“, які привезли 28.186 тонн або 1.746.000 пуд. довнього кам'яного вуїгуля для баїтїйськї флоти. Усього ж куплено 100.000 тонн, себ-то 6.200.000 пуд., решту яких подїлено між Рїгою, Ревелем, Лїбовою й Свєабургом і буде приставлено незабаром. Контрольна станцїя насїння Харькївського сїльськогосподарського товариства останнїми часами значно поширила свою дїяльнїсть. Опрїч дослїдів над насїнням з бюра т-ва, а також і приватних осіб, станцїя складає колекцїї насїння шкїдливих трав для продажу ї має на думцї областити гербарїї цих трав і цїлої флори Харькївщини. Бажаюча ї слїд улаштувати справу з дослїдами над насїнням, товариство послає управителя станцїю за кордон для докладного ознайомлення з постановкою цїєї справи там. Однїнуто прохання житомїрських мукотїв, щоб їм було дозволено перевозити збїжжя для перемоу по-за червою.

Ярмарок. В Лубнях (на Полтавщинї) зараз відбувається Спасівський ярмарок. Скотарський торг уже закїнчався 6 августа, а нїшим крамом, як от мануфактурю, одержало то, що, торгуютьимуть ще аж до 12 августа. Купцїв усїях особливо з мануфактурним крамом та готовою одежею сього року наїшло сяля.

Початок донату. В Харьковї, на заводї Гельфєрїх-Садє, після замаху на вїзводство помїщика директора Реймонда, присутствє до масового ролоту робїтнїкїв. Оповїщено, що після другого замаху завод зовсім буде закрито.

рїчно, в Великій Британїї витрачається на цю справу 56 франків (бїля 22 карб.), в Нїмеччинї од 56 до 57 фр., в Австрїї бїля 24 фр. (менше 10 карб.), у Францїї 45 фр. (коло 18 карб.), в Італїї бїля 25 фр. (коло 10 карб.), і в Росцї трохи бїльше 16 фр. то б-то коло 6 карб.). Але цифри трат на одного учня далеко не однаковї по всїх кантонах швейцарської спїлки: тимчасом, як Базельський кантон („Базель-мїсто“) витрачає на цю справу 237 фр. рїчно, Женєвський кантон 162, Цюріхський—161 кантон Урї витрачає всього на всього 15 франків на одного учня, тоб-то навіть менше нїж Росцїя.

Так стоїть справа початкової освїти у швейцарцїв. Однакї ми розглянули тільки одну, що правда найголовнїшу її частину і, щоб нам увїйти справу в цїлому, ми мусимо спїнятися ще на так званих тут écoles complementaires та écoles entantines (Klein Kinderschulen). Швейцарцї порїшув, що його дїти повиннї учитись мїнїмум до 15 лїт. До скїнчення цього 15-го року, нї хлопцїв, нї дївчини не можуть бути зайнятї нїякою роботою або службою на школу шкїлї. В звязку з цим, в Швейцарцї їстуне тип шкїлї, так званих écoles complementaires „додатковї школи“, які докїнчують освїту одержану в écoles primaires. Вони так само, як і ці останнї—безплатнї, але обов'язковї тільки для тих юнаків, які скїнчили école primaire не маши повних 15 рокїв і які не вступають для докїнчення своєї освїти нї в яку иншу школу. Всї, що підходять під цю категорїю, мусять ходити в école complementaire аж до скїнчення 15 лїтнього вїку. Але дверї її одкїнненї безплатно і для усїх тих хто хоч має і бїльше 15 рокїв, але хоче доповнитї свою освїту, яку він одержав в єсольї primaire (початкова школа). Курси „додатковїх шкїл“ (écoles complementaires) звичайно улаштовуються зїмою, увечерї і по всїях будинках.

Ecoles enfantines (Klein-Kinderschulen) дїтячї школи—це школи для дїтей од 3-х до 7 лїт. Це також даровї школи, але необов'язковї, школи, в яких вчать дїтей до їхнього вступу в école primaire (початкову школу—Primerschule). Треба сказати, що тип écoles enfantines далеко менше роз-

винений, нїж тип écoles primaires, і в деяких кантонах він перебуває ще в стадїї формування. Однакє школи цього типу є по всїх кантонах, хоч і з далеко не рівним числом учнів: в той час, як в кантонї Во на 300.000 людностї є 164 школи з 5.000 учнів, в кантонї Урї, на 20.000 людностї є всього на всього одна école enfantine з 54 учнями*). Всього було в 1901 році по Швейцарцї 804 „дїтячї школи“ на які припадало 972 вчителї і 41.624 учня (по 43 на класу пересїчно**).

„Дїтяча школа“ од 3 до 7 лїт (école enfantine, Klein-Kinderschule) „початкова школа“ од 7 до 15 лїт (école primaire, Primarschule і „додаткова школа“ (école complementaire)—одсь першї мїнїмальнї цїклї освїти, урядженї швейцарцями для своїх дїтей. Одна школа є підготовкою і продовженням до другої, але властиво основним і обов'язковим курсом є „початкова школа“—école primaire (Primarschule): це ї є та школа, без скїнчення якої швейцарський юнак не може бути визнаним за достойного своїх громадян. Вона, ця школа, не дїяльничє в місцевї рїжнїцї, взагалї є одностойною по всїй Швейцарцї і так само обов'язковою для дївач, як і для хлопцїв.

Одна риса початкової швейцарської освїти, як і всїєї швейцарської публїчної освїти, має бути тут зазначена—це незалежнїсть школи од церкви. Така бажана скрїзь, з уваги на інтереси навчєння і на рїжнорелїгїйностї учнів,—в Швейцарцї незалежнїсть школи од церкви є рїчю немислїчною необхідною. Швейцарцї, дяючи своїм громадянам цїлковиту релїгїйну волю, має по між цими громадянами всі релїгїйнї напрями починаючи од фанатичного католицтва і кїнчаючи цїлковитою вїдсутнїстю релїгїї в загальнонавчїваннї значнїнї слова. Через це школа, уряджена на всїх громадах, може бути тільки незалежною нї од якої релїгїї, свїтською.

Людина, яка через ті чи иншї причини не може провадити далї своєї освїти в школі, має до свого розпорядження цїлу низку всяких, здебільшого дарових, вечїрнїх курсїв, публїчних лекцїй, бїбліотек вистав і, нарештї, послуги широко розвиненої преси.

*) Statistisches Jahrbuch der Schweiz 1907. Bern. **) L'Education en Suisse.

ПЯТИГОРСЬК, 11. В тюрмї, в спїльнїх камерах, знайдено 280 надрукованих прокламацїй, а на жїночому дворї, в купї смїття, знайдено друкарський шрифт і прилади до друкування.

КРАДІЖКА. ПЕТЕРБУРГ, 10. З театрального клубу не знають ким крадено дуже коштовну картину Буше, яка коштувала бїльш 25.000 карбованцїв.

Насильство. ТИФЛІС, 10. В селї Руїсї, горїйського повіту, пристав Цїцїанов з стражниками повїст громадського дїяча і письменника, толстовця Ілїю Накашїдзе. Поповївши його закинули в станю і там замкнули його. Причиною цього стало те, що Накашїдзе протестував проти бїйки стражниками одного селянина.

Судовї справи. ОДЕСА, 10. Ананєвська дума зробила постанову позивати правлїння городського банка за ролоту.

Дрїбнї звїсткї.

ЧЕРКАСИ, 10. З огляду на велике економічне значіннє мосту нової залїзничої колїї „Одєса—Бахмач“, відбулося зібраннї торгівпромишловцїв, щоб клопотатї пред урядом про те, щоб по мосту було прокладено пішоходи. В комїсію обрано: Брука, Гаврика, Гаркавенка, Дїнкєра, Каурова і члена земської управи Чугаєва.

Холєра. НОВОЧЕРКАСЬК, 10. З 2 по 9 августа в Новочеркаському заслабло на холєру 12, померло 4; в Тагарнї розї заслабло 6, помер 1; в Тагарнї розї заслабло 1; в Азовї заслабло 47, померло 15; в ростовській розї заслабло 31, померло 17; в черкаській—заслабло 39, померло 14; в першїй донській—заслабло 12, померло 2. Всього в Донщинї з початку пошести заслабло 190, померло 71. ОМСЬК, 10. 8 августа зарєгїстровано першїй випадок холєри.

РОСТОВ-на-ДОНУ, 11. 9 августа в градоначальствї заслабло на холєру 11, померло 12. Всього з початку пошести заслабло 294, померло—128 душ.

Завая. САРАТІВ, 10. В камїшинськом повітї виваштращений дощ. Вода позносила чимало будівель в трьох селїях; попсовано посїви, сади, городи. Потонуло двоє дїтей, багато птиць та дрїбної худоби.

Бомбї. ПЕТЕРБУРГ, 11. 10 августа на вищих жїночих курсах, в одній з вїтри, де зберїгаються кїстки та кїстяки, знайдено шість зготовлєних бомб.

Ілїодор слабий. МОСКВА, 11. Московський відлїд союзу руськ. народу одїбрав з Царїнино телеграму про те, щє ієромонах Лїодор заслаб на холєрину в гострїй формї.

У Фїнляндїї. ГЕЛЬСІНФОРС, 11. В канцелярїю сейма надїшло 224 петїцїї і 33 моцїї. 12 августа сподїваються промови віце-председателя сената в справї про заборону законно спиртових напїтків. Аграрна комїсія розглядає законопроект про земельну аренду. Культурна комїсія зробила постанову асїгувати на той рік 50.000 марок казенної субсїдїї на народнїї бїбліотеки.

За кордоном. В Турцїї.

ПЕТЕРБУРГ, 10. З Салонїк телеграфують, щє єврєї агїтують за те, щоб до парламента було обрано їхнїх представників. Підчас агїтацїї на площї трапилася бїйка між представниками єврєйських політичних партїй.

З Вїднї повїдомляють, що на приватних нарадах мїнїстрів обмірковується питання про конституцію в Боснї.

КОСТЯНТИНОПЛЬ, 11. 10 августа в-дєнь в Стамбулї почалася величезна пожежа. Згорїло кїлька сотень будинків. Пожежу ще не спїняли.

Молодотурецький комїтет дїяльно готується до майбутньої виборчої кампанї до парламента. Немає сумнїву, що молодотуркї проведуть багато своїх депутатів, які напевне будуть повними звязанїми в парламентї.

ТАВРИЗ, 11. 10 августа опїаднї вбито на вулицї члена енджумана Гаджі-Джалїл-Марандї, вїдомого своєю антияурдовом агїтацією.

Лїтература, наука, умїлїсть і технїка.

Експедиція до південного бїгуна (полюса). 15 августа (н. ст.) од берегїв Францїї одїхала в антарктичнї краї експедиція Шарка, про яку вже писалося в „Радї“. Корабель Шарко „Pourquoi-Pas“ при святїй обстановї, при згукях „Марсельєз“ в цей дєнь вїїхав з гаврської гаванї. Проважать Шарка прибуло сила народу; на проваход бїлу депутат Думєр та Бренго, представник морського мїнїстра, депутат римського географїчного товариства і представники урядових та мунїципальних інституцїй Гавра. По телеграфу вїтали Шарка мїнїстр народнової просвїти, князь монакський, лондонське географїчне т-во та иншї.

У Галичинї, в Старому Самборї відбувся в читальнї „Просвїти“, 19 августа (н. ст.) вїдчит п. Мїрї Мїкульнїч на тему: „Жєнщина в жїттї суспїльнїм“. Вїдчит викликав велику сенсацію між жїноцтвом. По вїдчїтї проспівано: „Щє не вмерла Україна“ і марш Соколів.

*) Aperçus stat. intern. Stockholm.

Бібліографія.

Проповіді до малоруського народу на його рідній мові. Укладено свящ. Ксенофонтом Ванькевичем. Кам'янець-Подільський, 1908 р. 60 стр. ц. 25.

Через урядові заборони—з одного боку, через страшну обмосковленість українського духовенства—з другого,— українські проповідницькі книжки і взагалі релігійно-моральні видання у нас досі занадто мало. Коли ми згадаємо „Проповіді на українському мові“ протоєрея Гречулевича, його ж українські „Бесіди катехизискія“, „Оповідання з святого Писання“ свящ. Опатовича, „Коротку священну історію“ П. Куліша (див. його „Грамату“), „Тихомовні співи на святі мотиви“ д-ра В. Олександрова, „Про св. Кирила і Мефодія“, то перелічено майже всі наші релігійно-моральні видання. Видаючись, як бачимо, занадто мало. А між тим, з досвіду відомо, з якою охотою купує селянини всякі „божественні“ книжечки і з яким захватом, з якою стіхійною чисто, коли так можна висловитися, непереможністю читає їх сам для себе і „в голос“ для других... Знаючи що любов, що віками вкоренялася в серці нашого простолу, до книжок релігійного змісту, українські інтелігенти, що цікавляться релігійно-моральними питаннями, повинні в найближшій часі задовольнити і цю потребу українсько-селянської і замість всяких „Почаєвських“, „Троїцьких“ та інших подібних до них тенденційних листків і брошюр, дати читачеві—селянинові розумну релігійно-моральну поживу. Тим більше, що книжка „про божественне“, рідною мовою писана, надзвичайно підіймає в очах темного селянина нашу занедбану, „мужицьку“ мову і привчає шанувати її. (Знаємо це з власного досвіду і спостереження...)

Вважаючи особисто гарні проповідницькі українські книжки являючи користним і до крайньої міри необхідним, ми з цікавістю перечитали книжку о. Ванькевича, що має вище вписаний заголовок. В цій книжечці, окрім передмови, уміщено 20 проповідей на всякі випадки сільського парохіяльного життя. В своїй передмові о. Ванькевич оповідає, що примусило його зробити такий „сміливий“ крок промовляти до парохіянів рідною мовою і видрукувати свої казання. Деякі уривки з цієї цікавої передмови я дозволю собі подати цілком, в налі, що не поремствують за це читачі. „Робота наших пастирів, каже автор, не має того постулу, який вона повинна булаб мати. Виникає це з тої причини, що наші пастирі в тих пригодах, де їм приходиться навчати віри своїх парохіянів: як в церковній проповіді, так і в школі на лекціях „Закоу Божого, користуються не рідною, не зовсім зрозумілою для нашого народу мовою—мовою офіційною, а не мовою сем'ї і родини... Це нездатне наше становище зрозуміли аж в Римі і пала пропонує вживати мову нашого народу в проповіді по всіх костелах пів-захід. краю... Ксьондзи засипають наші парохії (автор батюшку на Поділлі) листами краківського видання на рідній мові нашого народу. А ми... політиканствуємо... В Царстві ж Божім, в релігійних справах, не повинно бути ніякої політики, і ми, слуги Божі, повинні пильнувати тільки правди Божої... Ми повинні широко користуватись рідною мовою при тлумаченні йому (народові) релігійних справ... бо надалі в такім хибнім і хвальцим становищі ми не можемо застоятись... Я зробив перший несміливий крок... Що ж до самих проповідей (єсть „Казань в день Св. Миколая“, „Казань над небіжчиком парохіянином“, „Промова на Новий Рік“ і т. п.), то всі вони визначаються простою, та дуже гарною мовою, з незначною примішкою провінціалізмів, і наскрізь пройняті ширим чуттям любови пастиря до свого темного, забитого стада та ширим бажанням бачити своїх парохіянів чесними й добримі людьми. Особливо ж гарні: „Казань над небіжчиком парохіянином“ і „Казань в поминальну суботу“... Але вказуючи на світлі сторони „Проповідів“, не можемо не пожалувати над тим, що автор, на жаль, не скрізь кермував Христовим Заповітом Любови і Всепрощення, а напакі—дозволяв собі образливі вирази на адресу чужевірців (особливо католиків з папою на чолі). Та на щастя таких небажаних виразів в книжечці не багато („Казань“ на 19 ст. і др.) і написані вони під впливом таких причин, як, напр. глузування католиків з „мужицької“ віри. Але геть і геть од духа злоби,—і так багато зла на нашій землі! На останку зазначимо, що „Проповіді“ ці залюбки слухають і читають селяне і вони можуть стати в пригоді тим ієреям, що не продалися „ради лакомства нещасного“ й не одуралася рідного народу та його мови. Од широкого серця бажамо авторові не покидати своєї проповідницько—видавничої роботи, провадити далі й поширювати, але уникати зазначених нами помилок—поділі триматися од духа нетерпимости і завжди пам'ятати 13 гл. і Посл. св. Павла до Коринтян...
Вс. Кр.—ий.

— Естонський театр. Естонський театр у Ревелі почне свої вистави 28 августа, в день 80-літнього ювілею Л. Толстого. Виставлено буде драму Л. Толстого: „Власть тьми“. Торік з цієї труппи було рошитано кількох артистів і газетними оповістками на їх місце закликалося нових. На оповістку озвалось дуже багато охочих, але більшість таких, що не тямали зовсім, що то таке театральна гра. У листах їхніх до антрепрізи були такі вирази: „я робив раніше на фабриці, робота дуже важка, але думаю, що кривитися на кону я витиму“ та інші подібні. І от театральній адміністрації довелося просити рошитаних артистів, щоб вони вернулися назад.

— У московському художньому театрі. Сезон у московському художньому театрі почнеться 25 септембра „Синею птицею“ Мориса Метерлінка; далі новими постановками підуть: „У царських врат“ Кнута Гамсуна та „Ревизор“ А. С. Григор'єва, а великий піст—„Лесь“ Островського. Зо 180 душ, що екзамувались у художньому театрі, прийнято тільки 15 чоловік для участі в народних сценах (10 мужчин і 5 женщин); трьох прийнято в школу художнього театру, але з такою умовою, щоб вони перше, ніж поступити в школу, пробули рік „сотрудниками“ сцени. 14 октября справлятиметься 10-літній ювілей художнього театру. К. С. Станіславський пише тепер „Настольную книгу актера“—велику працю, в якій висловить свої міркування, до яких дійшов він довголітнім акторським та режисерським досвідом.

— Труппа С. Глазуненка. У Сімферополі 1 августа розпочалися вистави труппи С. Глазуненка пьесою „За волю і правду“, після якої виставляється „сансацияна новинка“: „Вихрест або в чолі коханія“, „Панна Штукарка“, „Только что вышедшая из цензуры“, „Мазепа“, „Смерть за честь або з-під віття в тунну“, „Запорожець за Дунаєм“. Готуються до вистави: „Ревизор“, „Чаклуна“ (Вільма), „Талан“. До кожної вистави додаються „українські співи“ або „разнохарактерні дивертисменти“. Взагалі про гру можна сказати, що це глум над українським театром. У труппі нема ні одного порядного актора; сам д. Глазуненко береться за виконання серйозних ролей, тоді як він тільки „комік“, що не вміє обійтись без шаржу. Артисти годять „галюрці“, і вона галує і плеще так, що поліції доводиться спиняти. В дивертисменті виходить який-небудь добродій в чумарці, з-під якої виглядає червона московська сорочка, і починає вигукувати яку-небудь московську пісню, або добродійка частує опереточним співом. Кінчаються всі вистави звичайно гопаком дуже до смаку „галюрці“.

С. Ж.
— В суботу, 16 августа, в труппі П. Саксаганського буде беніфеіс артиста Д. Чичорського. Виставлено буде драму М. Л. Кропивницького: „Доки сонце зійде, роса очі віст'є“.

— Українська труппа Д. А. Гаїдамаки дає вистави зараз у г. Ровні (на Волині), в зимньому театрі. Публіка охоче одвідує вкраїнські вистави.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

М. ЗЛАТОПОЛЬ, чигиринського повіту (на Київщині). В нашій місцевості, останніми часами, щось таке стало коться, що аж сум бере. Вночі проти 23 юлія невідомі злочинці, яких і досі не зловлено, розламавши двері, влізли в хату Маріана Ягимовського і вбивши його, де-що пограбували з майна. Ягимовський дуже старий чоловік, кажуть мав до 80 років, і жив собі сам. Його лічили за багатого, бо, кажуть, недавно він продав в с. Пастирським чи-що землю (він був поміщиком з данна) і багатом позичав гроші. В Златополь заїхав в кілька років тому, щоб пожити „на спокої“, бо життя на селі він вважав небезпечним. Гомонять, що оце недавно в с. Пастирським, у одного відомого злодія, наїшли срібну ложку з літерами Ягимовського. Певне він є дідь кривавої поділі, але його ще не зловлено. Він, кажуть, не був бував у хаті Ягимовського і добре знав всі входи й виходи.

Ховали вбитого 25 юлія; на похороні було дуже багато людей.

Ще не всілякі громадяне забути про вбивство Ягимовського, коли оце проти 6 августа вночі знов убито дві душі: багатого єврея і його сестру, родичів лікаря, Мета, чи що. Обов були уже старі і єврей теж, кажуть, позичав гроші. Убивство зроблено для грабунку, але злочинці мало поживились; взято, кажуть, не більш 50 карб., а гаманець з 600 чи що руб., що був під подушкою, остався, його не знайшли. Злочинці хотіли добитись до каси але нічого не зробили й, бо ця каса була з секретними замками. Злочинці і тут як у воду впади!

ПОЛТАВСЬКИЙ ПОВІТ. На полях майже скрізь чисто: все зведено, а по багатьох місцях то вже й молотити почінчали. На врожай люде не ремствують: хоч і багато було клопоту по весні, але ж все-таки врожай вийшов не поганій. Правда, жита та й взагалі озимини майже немає, за те яра пшениця, ячмінь, гречка та просо вийшли зовсім добрі. По де-яких місцях з копи брали більш 10 або 12 пудів: такий великий був колос.

Останніми роками, коли взагалі моральність селянства помітно підупала, скрізь

по полтавському повіті помічається дуже неприємне з'явище. Це надзвичайно розвинений крадіж кіп. Якось раніш по наших місцях зовсім не було чути, щоб тягли з поля копи, але ж тепер техніка возовищ з чужого поля пішла так далеко вперед, що не тільки у заможних хазяїнів, а навіть у голоти тягнуть з поля останні копиці. Через те можна було після жнив шо-ночі бачити таку картину: скрізь по полях, під копами сидять люде з кілками, косами або й з рушницями: це—сторожі кіп. Було кілька й таких випадків, що ці сторожі живали своєї зброї для оборони свого добра. Кажуть, що десь під Байраком один багатий козак застрелив на смерть другого, що приїхав пожитись з чужого врожаю.

От через таку небезпеку всі страшенно поспішалися позвонити додому свій хліб.

Швидко напевне всі й обмолотяться, бо в нашому повіті ціпв тепер вживають тільки тоді, коли хочуть мати околот; звичайно ж молотять або кінними машинами, яких розвелась сила, або й паровими. Останніми звичайно користуються так. На сільській майдан звозять хліб ріжні хазяїни, там же становлять молотилку і вже відвозять додому готову солому, збоїни, зерно. Це й швидко, й дешево, бо хазяїни одної околиці допомагають один одному при молотбі. Через такий звичай і справедливість паровою машиною виходє значно дешевше ніж кінною, а тимчасом це не тільки швидче, а й взагалі краще, бо парова молотилка дає заразом провіяне, чисте зерно.

М. ВІВНІВЦІ, ушціцьк. пов. (на Поділлі). Нарешт, дощі вже спинилися, а то цілий місяць щодня, щодня чисто осінній дощ зранку до вечора. Поробив болото невлазане і геть погноїв хліб. Хліб сильно поріс і на пні і в колах. Коли геть позеленіли і поросли на 2, на 3 вершки тягнуться вгору. Врожай тут всюди по околиці був гарний і всі радувалися, а тепер ні насіння не буде ні на продаж. Кажуть, що пропала більша половина озимини; тай і ярина потерпіла здорово—скошені віси погнили, а кукуруза, квасоля і горошина сильно побиті були майським морозом. Картопля, котрої дуже багато тут садять до гурален, теж сильно набрала води і починає гнити. Про втрати для бідних малих хазяїсть що й казати, коли й великі панські економі, як напр., в Охримівцях (5000 дес.), не має свого року на насіння ні власної пшениці, ні власного ора. Все згнило. Мусять купувати. Коли у пана пропала пшениця, то він ще має картоплю, буряки, завод, гуральню, ліс, банки стануть йому до заомоги, але що робитиме бідак селянин, як пропадає вся його праця на полі. Вже й тепер починають журитися, як перебути зиму. Тяжкий буде рік цей для всіх. На заробітки збоку нема надій; поденна плата 25—30 коп. на своїх харчах тай нема коло чого робити; люде інертні; темнота, забобони скрізь панують. Знахарі баби, ворожки мають ще великий вплив навіть серед єврей. Оце недавно перед Петром скаже на собаку покусала кілька дітей. Ніхто не поїхав прищепляти, всі вдалися на сусіднє село до діда, котрий з приводу прищеплювання висловився так—доктор знає те, що я вже забув. Випівав під язиком, дав дання і пиття і всі заспокоїлись. А кілька днів назад одна покусана дівчинка вже сказала і серед страшних мук померла; якраз та, котру пан, в економії якого її батько служив, хотів на свій кошт і навіть зі своім льокаєм поводитиме відправити до Києва; батьки не хотіли, зреклись, лічили у того самого діда. Коли його покликвали ще, як дівчинкою вже почало кидати, пініти, він сказав, що тепер вже пізно, вчора треба було, то ще б виртував. Отже скільки світу потрібно нашому народові. Через ту шпарку, що дає сучасна школа, пробивається його дуже мало. Потрібна школа близька до народу, з обовязковою рідною, ширком зрозумілою йому мовою, переступаю з нижчих до середніх і вищих шкіль, оперта на правдивих наукових підвалинах. А без молодого, розумно вихованого покоління ми зостанемося ще надовго як дерево без листя.

МИКОЛАЙ, (на Херсонщині). 4 августа, о 1 годині ранку було зроблено напад на д. Уманського. Коли він їхав по Херсонській вул., на його напали 4 грабінники; схопивши його за горло, вони вийняли гаманець з 1000 карб., скинули з екіпажа д. Уманського та звошिका, сіли на екіпаж і почали тікати до Слободки. Д. Уманський сів на другий екіпаж разом з городовим і кинувся доганяти грабінників, попередив повідомивши про що подію головному поліцію. Через хвилину 15 приїхало 10 чоловік городових. Тимчасом грабінники доїхали до р. Інгула і, кинувши екіпаж, почали розбігатися. Городові почали стреляти і тяжело поранили одного злочинця, Діковського, котрий на другий день помер. В той же день було затримано ще двох грабінників. Грошей одбрано тільки 296 карб.

Цікава і користна видумка. В городі Творі є електричний трамвай, який нічим не відрізняється від таких же трамваїв в інших російських городах, але в порядках на йому єсть і де-які різниці. Зразу ж кидаться у вічі те, що на трамваєві зовсім нема контролорів. Замість контролорів адміністрація трамваєво-городська управа—вітадала таке, що приму-

шує кожного пасажира самому вимагати у контролора білет. Випускаючи шо-місяці не обійме число проїздних білетів, управа шо-місяця впроваджує грошову дотерею. Вигриші на трамваєві білети управа признає в сумі від 1 до 25 карбованців. Шо-місячна таблиця вигришіш виставляється у вагонах трамваїв, і кожний, кому попался білет з номером вигришішу, негайно може одібрати вигришішу суму в городській управі. Такий „контроль“ обходиться значно дешевше, ніж живі контролорі.

Календарні відомости.

Вівторок, 12 августа. (Піст). Мч. Фотія, Аникити, Пафиди і Капитона. Сх. сон. 5 год. 2 хв., зах. сон. 7 год. 1 хв.

Редактор М. Павловський.

Видавець С. Чиваленко.

Оповістки.

Шукають бону французенку до хлопця 6 літ на виїзд у село. Умови в „Раді“. 3—283—14

НОВА БРОШУРА:

Д-р Ів. Луценко.

«Психична енергія і проблема читання думок».

Ціна 25 коп.

Склад видання: Одеса, Херсонська, 25 і в „Українській Книгарні“, Київ, Безаківська, 8. 3—293—1

Продається повний комплект ЖУРНАЛА

„Нова Громада“ за рік 1906 (12 книжок).

Ціна з пересилкою 3 р. 50 к.

Адресувати: Київ, контора газети „РАДА“ В. Підвальна, 6. р-186-22

В.Володим., 33.
УКРАЇНСКА ТОРГІВЛЯ ЗАТИШОК.
Вед. Володимирська, 33.
Має шодня свіже смашне морозене кількох сортів і всякий квас та мінеральні води провізора Гечяке.
Прошу шановних українців не минати. 10—230—14
В.Володим., 33.

ВИДАВНИЦТВО „СЕЛЯНСКА КНИЖКА“.

Вийшов в світ № 1:

ЯК ХАЗЯЮТЬ СЕЛЯНЕ В ЧУЖИХ КРАЯХ

(Німеччяні, Бельгія, Голандія, Данія, Франція та Польща). Написав В. Дошанський. Книжка в гарній, артистично зробленій обкладинці, має 133 сторінки друку, 14 малюнків та карту Європи. Ціна 20 коп.
Для книгарів, видавничств та усіх інституцій—40% (а не 45%, як було надруковано в трьох попередніх номерах) знижки, коли беруть за готові гроші. Замовляти наперед можна у Київі, в „Українській Книгарні“ (Безаківська, 8). 0—276—10

Піаніно продається випадково дуже дешево. Ціна 150 карб. Адреса: Київ, Бульвар Кудр. 7, кв. 5 В. П. 10—169—34

ФРИДРИХ ШІЛЛЕР.
ВІЛЬГЕЛЬМ ТЕЛЛЬ.
Драма на 5 дій.
3 німецьк. мови перекл. Б. Грінченко. Ціна 30 коп.
Склад видання в „Укр. Книг.“ у Київі, Безаківська вул., 8. 5—278—7

☆☆☆ **ДРУКАРНЯ** ☆☆☆
ПЕРШОЇ КИЇВСЬКОЇ АРТІЛІ ДРУКАРСЬКОЇ СПРАВИ
Київ, Трьохсвятительська № 5. Телефон № 1069.
Маючи величезний вибір найріжнородніших шрифтів, приймає друкарські роботи: часописи, журнали, книжки, справоздання, преїскуранти, бланки, рахунки, конверти, ріжні візитові і шлюбні картки, плакати, таблиці, афиші, програми і таке инше. Всі замовлення ☆☆☆ виконуються чепурно, бездоганно і на призначений час. ☆☆☆

Выкройки и модели.

дамсе, вярдовъ прод. деш. тѣмъ вездѣ. г.г. Портнихамъ больш. уот.; а также приим. ученицы кройки в шитья; программы **бесплатно**. Киевъ, Большая Владимирская улица, домъ № 38, школа „Elisavete“. 10—301—4

Тотові палятурки до „Кобзаря“.
якого дає своїм роков, передплатникам „РАДА“ з гарного англійського колірового коленкору, друковані золотом і фарбами, можна замовляти в конторі „РАДИ“.
Ціна з пересилкою 50 коп., налож. пл. на 10 коп. дорочже. Гроші можна вислати почт. марками.
72—50

„ВѢСТНИКЪ ВОЛЫНИ“

въ 1908 году.

Подписка на 1908 годъ продолжается.

Стоимость подписки указана ниже. Желающие получить газету въ течение года съ разсрочкой платежа, уплачиваютъ вмѣсто 85 коп. каждый мѣсяць— по 1 рублю въ течение 7 мѣсяцевъ.

Видѣніише платятъ 60 копѣекъ въ мѣсяць.

Знамя наше—Прогрессъ и Гуманность.

Условія подписки:

Подписная цѣна съ доставкой и пересылкой городскимъ и иногороднимъ подписчикамъ:
На 1 мѣсяць 85 коп. На 2 мѣс. 1 руб. 60 коп. На 3 мѣс. 2 руб. 30 к. На 4 мѣс. 2 руб. 60 коп. На 5 мѣс. 3 руб. 40 коп. На 6 мѣс. 4 руб. На 7 мѣс. 4 руб. 50 коп. На 8 мѣс. 5 руб. На 9 мѣс. 5 руб. 50 коп. На 10 мѣс. 6 р. На 11 мѣс. 6 р. 50 к. На 12 мѣс. 7 руб.
Въ 1908 г. будутъ напечатаны: Воспоминанія (продолженіе) В. Г. Короленко о Волыні, воспоминанія Аскоченскаго о Житомирѣ и романъ (продолженіе) Печенѣга „Равнодушіе“, который въ дальнѣйшемъ своемъ развитіи коснется движенія и событій 1904—905 г.г.
0—294—3

Редакторъ-издатель Т. П. Бортниковъ.

Театр і музика.

— У труппі Л. Сабініна в Катеринославі, в суботу, 9 августа, виставлено було трагедію Гуцкова: „Уріель Акоста“ в українському перекладі. Заглану роль грав Л. Сабінін.